

ERK

NR. 6

**ORGANISATSIOONIDE MARGUKIRI HR. RIIGIVANEMALE
PEREKONNANIMEDE EESTISTAMISE ASJUS • V. Varamaa:
RIIGIKORRA PÕHIALUSTEST • M. Ojaveer: EESTI
IMPORT MUULASTE PROTEKTORAADI ALL • G. Ränk:
MEIE RAHVATEADUSE JA MUINASKULTUURI UURIMIS-
TÖÖ PÄEVAMUREDEST • H. Sepp: MEIE MAJANDUSE
PSÜHHOLOOGILISI ALUSEID MINEVIKUS • A. Kauge-
vee: EESTI AKADEEMILISE PERE REFORM • IRU MUI-
NASLINNA VALJAKAEVAMINE • H. Reiman: PALGA
ALAMMAÄRA KÜSIMUSI TÖÖSTUSES • RINGVADE**

1938. aasta
1. juuni

58,8502

TÄHISEID II

EESTLUSE AASTARAAMAT

Eesti Rahvuslaste Klubi toimetised nr. 5

Toimetanud Ed. Roos. 148 lk. Hind kr. 1.25

SISUKORD:

- E. Kant:** Eesti rahvastiku ja elamisruumi suhteist ning nende plaanikast ümberkorraldamisest
- G. Ränk:** Meie rahvakultuuri ja külaühiskondliku elu arengutingimustest minevikus
- O. Liiv:** Eesti haritluse ajaloo
- R. Kadaja:** Vähemusrahvused Eestis
- A. Vaigla:** Eesti lapsed saksa koolides
- K. Liidak:** Agraarpoliitika ja rahvuslus
- R. Päts:** Eesti muusika arengust
- V. Mettus:** Eesti kutseline teater
- H. Moora, E. Blumfeldt ja J. Viidang:** Eesti lühikroonika

TÄHISEID II

on koguteos igale rahvuslikult mõtlevale eestlasele

Saadaval paremais raamatukaupluses

ERK

ÜLD-, MAJANDUS- JA KULTUURPOLIITILINE AAJKIRI

Nr. 6 (38)

21. OKTOOBRI 1936

IV AASTAKAIK

Organisatsioonide märgukiri hr. Riigivanemale perekonnanimede eestistamise asjus

Teisipäeval, 13. oktoobril esitati Akadeemilise Emakeele Seltsi, Eesti Maaomavalitsuste Liidu, Eesti Rahvuslaste Klubide Liidu, Eesti üliõpilaskonna, Kaitseliidu ja Nimeede Eestistamise Liidu poolt hr. Riigivanem K. Päts'ile alljärgnev märgukiri.

Kahe aasta eest algatasid mitmed rahvuslikud organisatsioonid ühise aktsiooni eestlaste rohkearvuliste võõrapäraste nimeede hulgaliseks eestistamiseks. See algatus leidis varsti tunnustuse riigivõimu poolt, mille tulemusena Teie, Härra Riigivanem, andsite dekreedina uue Perekonnanimede korraldamise seaduse. Selle seadusega on perekonnanimede eestistamise toiming 1. jaanuarist 1935. a. kuni 1. jaanuarini 1937. a. lihtsustatud ja maksuvaba. Samal ajal alustati 1934. a. sügisel seltskondlike organisatsioonide poolt Nimeede Eestistamise Keskoimkonna kaudu kui ka ametlikult poolt Valitsuse Informatsiooni- ja Propagandatalituse kaudu hoogsat kihutustööd perekonnanimede eestistamiseks.

See seltskonna poolt algatatud ja riigivõimu poolt toetatud aktsioon, on nüüd kahe aasta jooksul kujunenud võimsaks rahvuslikuks liikumiseks. Nii näit. käesoleva aasta suvel enne Võidupüha korraldatud aktsiooni tulemusena eestistasid oma perekonnanime 6000—8000 isikut kuus. Üldse on aga 1. jaanuarist 1935. a. kuni 1. oktoobrini 1936. a. oma võõrapärastest või halvatähenduslikest perekonnanimedest vabanenud umbes 90.000 isikut. Seejuures on kohtadelt saadud andmetel 1. septembriks s. a. 19 vallas eestistatud kõik võõrapärased perekonnanimed. Peale nende valdade on 57 vallas saavutatud üle 50% eesmärgist. Absoluutarvudes on mitmes vallas eestistanud oma perekonnanime 1000—1500 isikut.

Lisaks perekonnanimedele on üle riigi soodustatud korras eestistatud veel umbes 10.000 eesnime.

Kuna viimase rahvaloenduse andmeil oli Eestis üldse 392.000 võõrapärase perekonnanimega eestlast, on perekonnanimedele eestistamise aktsioonil senistele tulemustele vaatamata umbes $\frac{3}{4}$ tööd veel ees. Selle töö lõpuleviimiseks on nüüd alustatud uus aktsioon, et aasta lõpuks saavutada võimalikult suurem tulemus.

Perekonnanimedele eestistamise eeltähendatud seisukorra juures on käesolevat märgukirja esitavate organisatsioonide esindajail au Teie, Härra Riigivanem, ette kanda perekonnanimedele eestistamisel selgunud järgmised asjaolud:

Perekonnanimedele eestistamise mõtte on omaks võtnud laiad rahvahulgad, eriti maal. Seejuures on aga *perekonnanimedele eestistamisel silmapaistvalt tagasihoidlikud paljud meie avaliku elu juhtivad jõud*. Sellele asjaolule juhivad alaliselt tähelepanu kõik nimede eestistajad ja igal nimede eestistamise kohta peetaval selgituskoosolekul küsitakse, miks ei eestista oma perekonnanime need ja need võõrapärase nimedega avaliku elu juhtivad isikud, kellede nimed on rahval alati silme ees ja kes esindavad Eesti rahvast ja riiki.

Ühe osa silmapaistvate isikute tagasihoidlikkus on olnud oluliseks takistuseks, miks kahe aasta jooksul on soodustatud ja maksuvaba korra juures ainult umbes $\frac{1}{4}$ võõrapärasest perekonnanimedest eestistatud, kuna $\frac{3}{4}$ võõrapärase perekonnanimedele kandjaid on jäänud veel passiivseks. Eriti võib aga juhtivate isikute tagasihoidlikkus pidurdada nimede eestistamise aktsiooni hoogsat lõpuleviimist.

Märgukirja esitavad organisatsioonid, kes on perekonnanimedele eestistamise aktsiooni algatajad, on praegu selle aktsiooni teostajaks või teostamisele kaasaaitajaks, mõistavad perekonnanimedele eestistamise aktsiooni *rahvusliku liikumisena*, mis ei saa seisma jääda enne, kui on saavutanud oma eesmärgi lõplikult. Selle liikumise ülesandeks on meie omapära täielik maksmapanek eestlaste perekonnanimedele alal. Vaba Eesti tuleb vabastada saksa kultuurprovintsi ilmest, mis perekonnanimedele alal on omaaegsete võimukandjate poolt antud meie kodumaale. Sellel eestistamisaktsioonil on suur tähtsus mitte üksnes rahvus- ja kultuurpoliitiliselt, vaid ka riigipoliitiliselt.

Möödunud Võidupühal tähendasite Teie, Härra Riigivanem, oma läkituses eesti rahvale:

„Meie vabaneme kõigest, mis eestlase hingele on võõras, ja tõstame ausse, mis on meie oma — eestipärane.“

Toetudes Teie Võidupüha läkituse sellele põhimõttele, allakirjutanud organisatsioonide esindajad avaldavad soovi, et Teie, Härra Riigivanem, väljendaksite avalikult oma poolehoidu ja soovitusi kõigi meie võõrapärase perekonnanime kandvate avaliku elu juhtivate isikute perekonnanime rahvusparastamiseks. See ergutaks kõiki meie silmapaistvaid isikuid lähemal ajal ühinema perekonnanimedele eestistamise

aktsiooniga ja siis kõrvalduks vastuolu, mis sel alal on tekkimas laiade rahvahulkade ja juhtivate isikute vahel.

Käesolevale märgukirjale on lisatud mõned väljavõtted Nimele Eestistamise Liidule üle maa mitmelt poolt saabunud seisukohtadest, meeleoludest ja vaadetest perekonnanime eestistamise küsimuses. Need kajastavad ilmekalt, kuidas eriti maal nimele eestistamisel oodatakse eeskujul juhtivailt isikult.

Loodame Teilt, Härra Riigivanem, perekonnanimele eestistamise aktsiooni lõpuleviimiseks heatahtlikku toetust.

Suurima lugupidamisega

AKADEEMILISE EMAKEELE SELTSI NIMEL: J. MÄGISTE

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU NIMEL: P. MÄNNIK

EESTI RAHVUSLASTE KLUBIDE LIIDU NIMEL: EDG. KANT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA NIMEL: K. PÄRL

KAITSELIIDU NIMEL: J. ORASMAA

NIMELE EESTISTAMISE LIIDU NIMEL: J. SOOTS

Riigikorra põhialustest

V. Varamaa

Ühtegi tänapäeva kultuurriiki, mille püsivaks eesmärgiks on sotsiaalse õigluse võimalikult täielikum teostamine ja ühiskondliku elu vapustusteta arengupärane korraldamine, ei saa kujutella väljaspool seadusi, seadusteta. Õiglusliku riigi tahe väljendub tema seadustes.

Kirjutatud või kirjutamata seadused, mis määravad nii riigi ja kodanikkonna vastastikuseid suhteid kui ka riigi valitsemise struktuuri ühes selle mitmekesiste allorganite süsteemiga, moodustavad tänapäeva riigi põhiseaduse, millel baseeruvad kõik teised seadused.

Käesolevaga ei taheta öelda, et riigis ainsa määrava osa moodustaksid seadused. Nad on vaid riigielu vormiks.

Riik kui niisugune on raskesti defineeritav tervik. Kuid seda tervikut meie võime lahastada kahte selgesti defineeritavasse spekulatiiv-valdkonda.

Ühel pool — riik esineb seaduste loojana ja teostajana, luues juriidilise mõtlemise mehhanismi, mille eesmärgiks on riigielu stabiilsus, julgeolek ja heakord.

Teisel pool — riik on vaadeldav kui vahend inimeste vaimliste ja aineliste tarviduste rahuldamiseks alustel, millel ühe või teise poliitilise

suuna teostamine on moraalselt õigustatav, arvestades riigi spetsiifilist missiooni.

Tihti tahetakse neid kahte riigielu lahutamatu komponenti vaadelda ühiskondliku arengu seisukohalt iseseisvatena. Veel enam — leitakse, et esimene komponent, milles riik esineb õiguse loojana ja teostajana, sisaldavat eneses tugeval määral säärast, mille tõttu niisugusesse nn. „abstraktse juridismi“ kammitsasse olevat takerdunud kõik riigid ja see takistavat üldist arengut, seepärast olevat vaja, et „... riigiteadus vabaneks temas valitseva juridismi vägivallast ning et üldine riigi teooria lõpetaks enese samastamisest (!) üldise riikliku õiguse teooriaga...“ (vt. ERK nr. 9/10 (31/32), 1936, lk. 176). Tsiteeritud argumentatsioonist võime teatavas ulatuses järeldada teatud protestivaimu juriidiliste tõekspidamiste vastu, kuigi pole küllaldaselt selge, mis on mõeldud tekstis „juridismi“ all. Igal juhul ei tahaks arvata, et eelnimetatud argumentatsioonis propageeritakse seda, et iga tänapäeva riik peaks loobuma õigusriigi kontseptsioonist. Õigusriigi idee praktilise teostamise ümber maailma suuremas osas on veel võitlus käimas. Oleks enneaegne hakata õigusriigi ideed põrmustama. Kuigi tänapäeva nn. „juhiprintsiibi“ ideoloogidele on see saanud tänulikuks aineks, nagu seda näeme, näiteks, „kolmanda riigi“ sellekohases kirjanduses. Jõuprintsiip tahetakse riikide praksises jälle ausse tõsta, mida võime järeldada vaadeldes praegust riikide tegevust rahvusvahelises ulatuses. Ja riikide „rusikate tants“ pole senini olnud mingiks „positiivseks dünaamikaks“, arvestades ühiskonna koguulatust.

Igal juhul meie peame aktsepteerima kultuurriigi kontseptsiooni, s.o. — riiki, milles seaduslikult teostatakse kontrollivat võimu igasuguse positiivse toetuse osutamiseks oma kodanikkude heaolu eduks.

Riik kui sotsiaalse arengu kõrgem aste avaldub kindla poliitilise sundorganisatsioonina, mille tõttu riigis elamine tähendab osa oma „minast“ kaotada, tunda ennast painutatuna teatud sundolunditele. Kas soovime seda või mitte? Näib, et tänapäeva sotsiaalelu areng suunab sinna, et indiviid peab oma tegevuses alistuma üha suurenevale riigi regulatsioonile, eriti kodanikkude seaduslike vabaduste kindlustamisel ja kodanikkonna majanduslike, vaimliste, moraalsete ja esteetiliste huvide kaitsmisel. Õiguslikus riigis kahtlemata peavad need regulatsioonid evima seaduslikkuse ilmet.

Et riigi regulatsioonide seaduslikkust ja nende korrapärast teostamist garanteerida, peavad nende aluseks olema seadused, mis ei sisalda eneses surnud vaimu ja ühiskonna mõistliku arengu takistusi. Seadused peavad olema väljenduselt niisugused, milles vähem vastuokusi ja arusaamatusi. Riigis, kus on olemas palju vastavaid eriteadlasi, ei peaks eelnimetatud nõuete täitmine olema teostatamatu, peasi kui aga seaduste väljatöötamisele asutakse igakord täie asjatundlikkuse ja hoolega.

Seadused aga jäävad „tühjadeks“ seadusteks, kui nende täitmist ei nõuta või kui neid ei täideta täie südametunnistusega. Seadus ei pea

sisaldama üksnes sundi, mille eest igal võimalikul juhul taandutakse, vaid ka üldist autoriteeti, mille ees kummardatakse. Seadused saavad oma autoriteedi organeilt, kes neid annavad. Väga õieti tähendas Riigivanem ühes möödunud aastases kõnes, et riigi tugevus peitub tema asutistes.

Markantne ongi selles mõttes Inglismaa riigielu struktuur, mida Euroopa riigimehed on püüdnud kopeerida, mõeldes, et nad on kopeerinud Inglise põhiseaduse. Kuid nad unustavad, et see põhiseadus ei lase end kopeerida, sest teda pole olemas — kirjalikult. Ta pole mingi poliitilises rätsepatöökojas valmistatud sunnijakk, vaid rahvakehami loomulik organism, mis on kujunenud alalises katsetamisprotsessis muutuvate tarviduste tõttu, nagu tabavalt väljendab seda Carl Jentsch omas töös „Die Partei“.

Inglise põhiseaduse kohta öeldu käib ka Inglise valitsusorganite kohta.

Kui tänapäeval vaevleb demokraatia pessimismis, siis on see kõigepealt tingitud demokraatia teostamise nõrkusest. Demokraatia pole suutnud kasvada rahvaste teadvusesse. Pisiajajade lahendamisel satutakse säärastesse vanadesse meetoditesse, mis vastuolus demokraatia olemusega.

Kõigi meie seniste põhiseaduste pankrott on selles, et nad olles liiati mõistlikult kalkuleeritud, pole saanud rahva vaimule omaseks.

On olnud huvitavaks asjaoluks, mida ruttame siin alla kriipsutama, et poliitilises ajaloos viivad kogemuslikud pettumused vastassuunaliste korrektiivideni, teisi sõnu, ühest äärmusest suubutakse teise äärmusesse. Nii nägime meie, näiteks, oma põhiseaduste kujundamisel — pettudes parlamentarismis tormati ainuisikulise võimuallika juurde. Kas poleks kogu küsimust lahendanud asjalik ja mõistlik parandamine, kuid mitte muutmine?

Kujundades oma uut põhiseadust, eriti selle edaspidise tõhusa täitmise garantiüks, peab looma organeid, mis on ligidased rahva loomule ja tarvetele, ja hoolitsema nende organite populariteedi eest, ühelt poolt sellega, et need organid oma struktuurilt oleksid organiseeritud distsiplineerituna ja teiselt poolt sellega, et laiades rahvamassides kasvatatakse austuse ja lugupidamise tunnet nende vastu.

Sellega süveneks riigikorra seaduslikkuse muutmatus ja väärtuslikkuse tunne kõigis kodanikes. Ühtlaselt populaarseist organeist-asutistest kantud seadused moodustavad riigikorra ühe põhilise elemendi.

Populaarsed ja rahvapärased asutised muudavad iga seaduslikkuse eetilisel vastuvõetavaks laiadele rahvamassidele. See loob riigis vajaliku mõistlikult tempereeritud stabiilsuse, ilma milleta pole mõeldav tõhus ühiskondlik evolutsioon riigielu raames.

Eesti import muulaste protektoraadi all

M. OJAVEER

Võõraste rahvuste ülevõimust Eesti majanduses on korduvalt räägitud. Rahvuslikult mõtlevale eestlasele on see küsimuseks, mis paratamatult tekitab sügava kibeduse tunde, niipea kui sellele mõelda. Leidub aga väiksemaulatuslikke probleeme selle suure üldküsimuse raamis, mis rahvuslikust seisukohast on veelgi mõrudama maiguga. Näiteks välisfirmade esinduste ja agentuuride küsimus Eestis.

Meil ei ole kahjuks kasutada igakülgset täpset andmestikku agentuuride ja esinduste kohta, sest kõik agendid, kes Eestis äritsevad, ei oma üldse äritunnistust. Osa neist elab alaliselt isegi teistes riikides — Lätis ja Soomes. Ka Eestis registreeritud ettevõtjate kohta on raske saada ülevaadet *rahvuste* järele, kuna selles osas meie statistika pole veel arenenud välja. Peame leppima eraviisil tehtud kokkuvõtetega. Kuid piisab sellestki, et näidata võõraste rahvuste valdavat ülekaalu kõnesoleval kaubandusalal.

Kui võtta aluseks viimases aadressraamatus avaldatud agentuuride, esindus- ja komisjoniäride nimistu ja seda täiendada puudavas osas, siis leiame, et Eestis töötab ümmarguselt 200 välisfirmade esindajat. Nende hulgas on eesti ärimehi ainult paari-kolmekümne ümber, ülejäänud osa kuulub võõrastesse rahvustesse. Eestlasi on *selles nimistus tublisti vähem kui juute* ja üle kahe korra vähem kui sakslasi. Vaatamata sellele, et sakslasi on Eesti rahvastikust ainult 1,5 protsenti ja juute 0,4 protsenti, on nad osanud endi kätte hankida kaugelt üle poole kõigist esindusist Eestis. Maa pärisrahvas — eestlased — on pidanud senini sallima nende vahetalitust kui paratamatust.

Kuivõrd kogu Eesti tarvitajaskond peab maksma „pearaha“ juutidele, sakslastele ja teistele rahvustele, kes meil välismaa kaupu esindavad, selgub mõningate massiartiklite läbikäikudest. Nii näiteks veeti Eestisse *suhkrut* möödunud aastal 2,5 miljoni krooni väärtuses ja sellest umbes 2 miljoni krooni väärtuses tuli võõrast rahvusest esindajate läbi. *Rauda ja terast* imporditi möödunud aastal 5 miljoni krooni eest ning ligikaudse arvestuse järele neli-viiendikku, s. o. 4 miljoni krooni väärtuses tuli jällegi sisse võõraste kaudu. Isegi põllumeeste lämmastikväetistelt saavad võõrad oma osa, sest senini ei ole veel ühtegi eestlast, kes meil esindaks lämmastikväetiste vabrikuid, vaid kõik esindused on võõraste käes. Lämmastikväetiste sissevedu aastas ulatub 400.000 kroonini. Superfosfaadist on tulnud üks viiendik, s. o. 230.000 krooni väärtuses samuti võõraste kaudu.

Tekstiilkaupadest on mõned artiklid täielikult võõraste poolt esindatud, näiteks *kunstsüdlõng ja -niit*, mille sissevedu aastas ulatub 1,4 miljoni kroonini ja mis käib ainult juutide ja sakslaste käte läbi. Samuti on *villase lõnga* esinduste alal valdav enamus võõraste käes, nii et 2,2 miljoni kroonisest sisseveost ümmarguselt 2 miljoni krooni väärtuses tuli võõraste kaudu. Sama lugu on ka *villa* alal: 1,4 miljoni kroonisest sisseveost tuli ümmarguselt 1 miljoni krooni väärtuses võõrast rahvusest esindajate läbi. *Puuvillase riide* import, mis ulatus möödunud aastal 1,6 mil-

joni kroonini, toimub ümmarguselt 1,3 miljoni krooni ulatuses võõraste agentide vahetalitusel. Need on küllalt omapärased vahekorrad kaubanduse kohta Eestis, kus rahvastikust üle 88 protsendi on eestlased.

Peale suurte massiartiklite on võõrad rahvused hoidnud endi käes ka mitmete vähemate saaduste esindusi päris sajabrotsendilisel. Näiteks koloniaalkaubad tulevad Eestisse enamuses kõik *ainult võõraste käte vahetalitusel*. Ja kui need kaubad oma väärtuselt kokku arvata, ei ole summa sugugi väike. Nii võib kokkuvõttes väita suure tõenäosusega, et *Eesti üldisest sisseveost*, mis möödunud aastal oli 68,7 miljonit krooni, *käib kaugelt üle poole võõrast rahvusest agentide käte läbi, kes teenivad sellelt oma kindla osa*.

Peale erakaubanduslike tehingute on võõrad osanud end vahetalitajatena läbi suruda ka riiklike tellimiste täitmisel. Isegi uute allveelaevade tellimise juures oli välisfirma esindajaks muulane, samuti näiteks riiklikud viljaostud välismaalt on toimunud suurel määral juutide või mõnede teiste vähemusrahvuste vahetalitusel.

Meie ametiasutised ei ole senini kuigi nimetamisväärselt pannud rõhku esindajate rahvusele. Üks ministeeriumi kõrgemaid juhte, kelle kaudu antakse välismaale suurte summade eest tellimisi ja pealegi selliseid, mis peaksid kuuluma riiklike saladuste hulka, ütles esindajate valiku kohta: „Mina ei ole välisfirmadele peale käinud, et võtke minule vastu võetav isik esindajaks. Minul on ükskõik, keda nad esindajaks valivad.“ Tähendab meie inimesi see põrmugi ei häiri, et riiklikud saladused võivad sattuda juutide, sakslaste ja venelaste kätte, kelledest pealegi mitmed ei ole üldse Eesti kodanikud. Kuna on selge, et võõrast rahvusest isikut ei seo meie kodumaaga minevik, olevik ega tulevik, siis ei tohiks olla riigi seisukohast sugugi ükskõik, kes meie nimel peab ühendusi välisfirmadega ja kelle kätte satuvad andmed riiklikest tellimisist. Oleks küll viimane aeg võtta revideerimisele senine olukord!

Vähe aitab küsimuse lahendamiseks kaasa selline seisukoht, nagu on võetud mõnes ametiasutises: — meil pole esindajaid üldse vaja, meie ajame välisfirmadega otseselt asju. Tegelikult aga tunnustavad sama ametiasutise inimesed, et *nad ei pääse mööda välisfirmade sünnest esindajast*. On juhtumeid, kus firma *ei täida* otseselt tellimist, kui tal siin on esindaja, vaid täidab selle ikkagi esindaja kaudu. Teinekord täidetakse küll tellimine otseselt, kuid esindajale maksetakse siiski firma poolt provisjon hariliku korra järgi. Suured välisfirmad lihtsalt ei tööta ilma esindajateta, vaatamata sellele, kas meie ametiasutised neid esindajaid tunnustavad või ei. Firmad tahavad, et neil oleks kohapeal nende usaldusmees, kes tarbe korral annab informatsiooni uute kavatsuste kohta tellimiste alal, kes selgitab firma pakkumiste häid külgi tellijate juures, kes nõutab kiiresti täiendavaid andmeid, kui tellija peab neid tarvilikuks jne. Ning ametiasutisilgi on tihti esindajaist kasu, sest nende läbi on võimalik saada värsket informatsiooni välismaa tööstuste kohta, mida tööstused tihti otseselt välja ei saada. Nende kaudu on võimalik sageli ka pakkumiste *hindu* viia alla, sest esindaja saab oma firmale hinnalalanduse tarvilikkust kindlamalt teha selgeks kui tellija ise. *Agentide kaudu* esitatud pakkumistest on ametiasutisel võimalik sobivat valida välja ja anda selle tellimine, ilma et ametiasutis enne asja otsustamist

end otseselt seoks ühegi firmaga. Kui aga ametiasutis läheks neidsamu pakkumisi küsima firmalt otseselt, siis on ta end juba teatud määral sidunud, sest pakkumised kujutavad endist sageli üsna suurt jooniste ja plaanide kogu, mille valmistamiseks välisfirma on kulutanud suuri summasid. Nii näeme, et esindajad juba paratamatult on olemas isegi riiklike tellimiste täitmisel, vaatamata sellele, kas me neid tahame või ei ja teisest küljest ei ole põhjust ka täielikult neist loobuda. Seepärast ei aita ametiasutiste „mittetunnustamine“ sugugi muuta rahvuslikumaks meie sisseveokorraldust. See oleks vaid jaanalinnu poliitika, kus ei taheta näha asjade õiget seisu. *Kui tahame välisfirmadega läbikäimist vää eestlaste kätte, peame hoolitsema selle eest, et esindajateks saaksid muulaste asemel eestlased.* Teist võimalust ei ole.

Senini on meil valitsusvõimu poolt kahjuks väga vähe aidatud kaasa esinduste üleminekuks eestlaste kätte. Rääkimata pühast „erapooletusest“ on isegi ilmnunud selliseid nähteid, kus võõraile on antud sisseveovõimalusi ja eestlasile on samal ajal öeldud ära, tähendab ametiasutises on eelistatud muulasist kodanikke. Selline poliitika meie rahvusriigis saab vaevalt olla lubatud. Meie tööstuse ja kaubanduse eestistamise küsimust ei saa hetkekski jätta silmapaari vahele ja iga väärsamm selles sihis on rahvuslikult hukkamõistetav. Eriti tuleb seda rõhutada välisfirmade esinduste kohta, kus võõraste ülekaal on erakorraliselt silmatorkav.

Tihti kurdetakse, et eesti soost agente ja esindajaid ei ole leida, meie oma esindajail pole nii häid sidemeid välismaal kui võõrastel, olevat isegi pettusi tulnud ette eestlastega jne. Seepärast olevatki juutide, sakslaste, venelaste ja teiste rahvuste „kaastöö“ välisfirmadega sidemete loomisel väga tarvilik.

Aga kaugele me siis jõuame sellise mentaliteediga?! Kas eesti mehe tööalad tema oma kodumaal on tõesti piiratud, et igale poole ta ei võigi pääseda juurde. Kui praeguseni juudid ja teised rahvused on suutnud endile hankida suuri ja arvukaid esindusi, siis ei ole see kaugeltki tingitud nende rahvuste kõrgeist voorusist ja eestlaste ebakaupmehelikkusest. Seda tõendab juba seegi asjaolu, et võõraste ülekaal pole tekkinud mitte hilisemal ajal, vaid on püsinud juba vabariigi algaaastaist saadik. Ei saa seepärast väita, et eestlasi on proovitud ja nad pole rahuldanud. Hoopis vastupidi, eestlased pole pääsenud neile esindustele ligigi. Need on juba algusest peale olnud muulaste käes. Ja seda mitmel põhjusel. Kõigepealt selle tõttu, et muulaste juhtida oli juba vanasti suurem osa Eestimaa kaubandusest, mistõttu ka nende sidemed välismaaga on vanemad. Eestlasist kaupmeeste põlv on alles noor. Võõraste käes olid vabariigi algaaastail ka suuremad pangad, kes välismaaga olid ühenduses. Pankadelt aga väga tihti küsitakse andmeid esindajate üle. Arusaadavalt soovitasid muulaste pangad oma rahvuse liikmeid.

Eestlasil järelikult pole olnud kasutada ajaloo poolt antud eesõigusi ja seepärast ei ole nad saanud võõrastega võistelda esinduste hankimisel. *Me peame ise oma valitseva seisukohaga riigis panema maksma oma eesõigused, siis oleme võõrastega vähemalt ühesuguseis tingimuses.* Edasitöötamiseks juba on eeldused ja võimed võrdsed, kui aga algus on käes. Ei ole ala, kus eestlane hakkama ei saaks. Kui meie teadusemehed ja

kunstnikud on juba leidnud välismaal laialdast tunnustust, miks peaksime siis kaubanduses vanduma võõrastele alla?

Väide selle kohta, et mõnede eestlaste-esindajate poolt on tulnud ette kelmusi, ei saa olla ühekski tõenduseks eestlaste kui rahvuse kõlbmatuse kohta kaubanduslikul alal. Üksikuid eksimusi juhtub igal pool, neist ei saa rahva kohta teha üldistust. Ja milline aumehe kuulsus peaks siis olema just neil rahvusil, kes praegu meie kaubandusasju suurelt osalt ajavad? Kas mitte hoopis vastupidi, nende pettused on tihti rahvusvaheliselt kuulsad. Kuid nad töötavad siiski ja meilgi neid kiputakse austama!

Meil valitsevate *rahvuslike* seisukohtade ja rahvuslike vajaduste üle ei saa teha selgitustööd välismaal *üldise* propagandaga niipalju, et sel oleks kiireid tulemusi. Kui tahame kõnesolevasse seisukorda tuua muudatust, peame seda taotlema mitte üldise, vaid *individuealse selgitustööga*. Peame selgitama neile välistehastele, kes meiega tahavad ajada äri, et nende esindajate valikul Eestis on rahvuslikul momendil oma tähtsus. Eestlane *võib olla* nende esindajaks sama hästi kui mõni teise rahvuse liige ja meie riiklike huvide seisukohalt on otse tarviline, et *eestlased täidaksid neid ülesandeid*. Tuleb igale üksikule meiega äritsevale firmale, kellel on muulastest esindaja, teha selgeks, et tema enda huvides on kasulik, et tema asjad läheksid siin kiiremalt, kui ta valib eestlase oma esindajaks. Vaevalt leidub firmasid, kes laseksid enesele sellist asja kaks korda tuletada meelde. Meil endil aga peab olema julgust ja tahtmist seda kindlakujuliselt välja öelda.

Seda peaksid tegema meie oma rahvuslikud ettevõtted, seda peaksid aitama läbi viia ka meie ametiasutised. Saatkondadel, ministeeriumel ja kaubandus-tööstuskoyal peaks olema esindajate nimistu, keda soovitada välisfirmadele. Samuti tuleks ka *sisseveolitsentside* andmisel järjekindlalt pidada silmas, kes on kauba esindajaks. Riiklike tellimiste andmine neile firmadele, kel on võõrad esindajad, tuleks lõpetada niikauaks, kuni pole loodud nende poolt sidet eestlastega. Et selles asjas kontrolli täielikult läbi viia, tuleb nõuda firmadelt esindajate teatamist ja jälgida ühtlasi, et fiktiivselt ei hakataks kasutama eestlaste nimesid. Ja kõige selle kõrval peame kasvatama juurde oma rahvuse liikmeid nende ülesannete täitmiseks. Haritlasi meil leidub küllaldaselt, kelledele just ongi vaja tööd anda.

Kaubanduse alal peame jõudma kord nii kaugele, et vastavalt eestlasist tarvitajaskonna suurusele ka eestlaste kaudu tuleksid kaubad müügil. Meil ei tohiks õieti päevagi viivitada, et asuda vähendama võõraste ülekaalu meie kaubanduses. Mida pinevamaks läheb rahvusvaheline olukord, seda suuremat tähtsust omab rahvuslik majandus.

Meie rahvateaduse ja muinaskultuuri uurimistöö päevamuredest

G. RÄNK

Head tulemused muinasteadusliku ja rahvateadusliku uurimistöö alal möödunud suvel julgustavad jälle kord sõna võtma nende teadusealade plaanikindla arendamise ja senisest tugevama ainelise toetuse kasuks. Üle mitme aasta on jällegi kord saadud uurimistöödeks erakorralist toetust ja tulemused näitavad, et need toetussummad pole tulude visatud, vaid et need on kannud üle ootuste häid kasvikuud. Need töö tagajärjed peaksid aga ka selgitama, et uurimised meie muinaskultuuri alal pole kaugeltki veel lõpul, vaid on ehk alles jõudnud oma õnneliku alguseni. Usku meie muinaskultuuri uurimistöö tulevikku ei ole vastava ala eriteadlastes kunagi puudunud, kuid mis väljavaateid nende teaduste edaspidisele arengule on tumestanud, on olnud meie viimaste aastate (õieti kogu viimase aastakümne) kokkuhoiu poliitika nende alade arvel. Noore Vabariigi alguses tekkinud nooruslikku tööindugi on suutnud rikuda terve rida halbu aastaid, mis uurimisvõimalused on kahandanud miinimumini. Nii on näiteks meie rahvateaduse uurimise keskasutis Eesti Rahva Muuseum saanud kogude juurdemuretsemiseks etnograafia alal ainult 500 krooni aastas, ja sellest summast tuli veel paratamatult paarsada krooni aastas ohverdada uurimistöödeks väljaspool Muuseumi, kuna muid allikaid kasutada ei olnud. On siis päris arusaadav, et nii üks kui teine otstarve säärase summade jaotuse juures pidi kannatama. Kuigi uurijad Riigivanema ja Kultuurkapitali toetusele on tänulikud, ei tohiks meie ometi oma tuleviku tööd rajada ainult erakorralistele toetustele, ka mitte ainult kultuurkapitali summadele, mille suurus on muutuv, vaid meil tuleb püüda niikaugale, et riigi eelarve kindlustaks neil aladel püsiva ja järjekindla töö. Kultuurkapitali toetussummad selguvad meil harilikult hiliskevadel, kui asutistel tööplaanid ja vastav personaal uurimistöödeks peaksid olema juba valmis, kuid neid tarvilikke eeltöid ei saa ometi enne lõpuni viia, kui toetussumma suurus pole selgunud. Teiseks on kultuurkapitali toetus sisuliselt ikkagi ühekordne ega võimalda teha siis ka pikemaajaseid tööplaanid või koolitada vajalikku uurijate personaali. Neist mõlemaist oleneb aga suurel määral töö produktiivsus ja väärtus. Tegevusevõimaluste juhuslikkus ja kaugemate väljavaadete puudus on viinud viimastel aastatel meie uurimisasutised isegi tööjõudude kriisini. Nii ei olnud võimalik arheoloogilistele kaevamistele möödunud suvel nii palju koolitatud jõude tööle rakendada, kui ootamatud toetused seda korraga võimaldasid, samuti on pidanud ERM paaril viimasel kevadel otsima juhuslikke joonistajaid taluehitiste joonistamiseks, kuna sel asutisel on tulnud juba aastaid ilma alalise joonistajata läbi ajada. Väljavaadete puudusel ongi viimastel aastatel olnud vähe neid üliõpilasi, kes oma peastuudiumiaineks on usaldanud võtta arheoloogia või etnograafia. See juba endast on tõsiasi, mis mõtlema paneb, sest peale uurimistöö vajaduse kerkib siin esile teadusliku järelkasvu küsimus: kes hakkab asendama praegusi tööjõude, kui need on sunnitud põhjusel või teisel oma praegustelt postidelt lahkuma? Eesti rahval tarvitseb läbi teha võib-olla teine Vabadussõja taoline heitlus, kui ta uuesti nagu Vabariigi alul peab seisma küsimuse ees, kust kutsuda oma ülikoolile õppejõude? See on, tõsi küll,

äärmine võimalus, milleni võime mõelda, kuid ka äärmise vastu peame oskama end kindlustada, kui kindlasti tahame iseseisva kultuurrahvana püsima jääda. Nii on siis tegeliku töönõude kõrval kerkinud üles veel järeikasvu vajadus, mis sunnib meid plaanikindlalt juba aegsasti töövõimalusi teadusliku uurimistegevuse alal suurendama.

Kui siin räägitakse teadusliku uurimistöö võimaluste avardamisest, siis ei ole sellega kaugeltki veel julgetud mõelda mingist iseseisvast töökaadrist, vaid esialgu kerkitab päevakorda vaid meie seniste teaduslike asutiste personaali täiendamine vajalikkude tööjõududega, ning teadusliku uurimistöö otstarbekohasem korraldus. Kui tuua asutistest näitena ERM, kelle tööolud sõnavõtnul on olnud aastate jooksul silma ees, siis peab küll ütlema, et need vaevalt on rahuldavad, rääkimata ideaalsest olukorrast. Siinne rahvateaduslik osakond töötab praegu ainult kolme alalise tööjõuga, kusjuures osakonna juhataja on samal ajal ka kogu suure asutise direktoriks ja ülikooli õppejõuks. Selle piiratudarvulise personaali korraldada on siis umbes 40.000-numbriline esemetekogu (kaasa arvatud hiljutine Kunstimuuseumi deposiit), Etnograafiline Arhiiv, joonistekogu, käsiraamatukogu, ja osaliselt ka suur fotokogu. Peale nende kogude korralduse on osakonna toimetada Aastaraamat, Etnograafiline bibliograafia ja muud vähemad publikatsioonid; tema hoolet on ülikooli etnograafia õppetooli kogude hoidmine ja asjade ajamine, üliõpilaste-seminaristide juhtimine, kodukäsitöö harrastajatele ainese muretsemine ning nende instrueerimine, osakonna sise- ja välismaaline kirjavahetus, välisnäitused, rahvakunsti tegelik propaganda, väliskülaste vastuvõttud jne. Kümne aasta jooksul on Muuseumi tegevus laienenud mitmekordseks ja see laienemiskallak kestab, kuid asutise isiklik koosseis on enim vähenenud kui suurenenud. Praeguse koosseisu juures suudab osakond loeteldud jooksvat tööd suurte pingutustega korras hoida, muud ei midagi. 10—15 aastat siin oskusi ning kogemusi omandanud inimesed on koormatud igasuguse tehnilise korraldustööga, ilma et asja teaduslikule küljele saaks suuremat tähelepanu pöörata. Ometi tahab Muuseum olla just ainuke *omalaadne teaduslik asutis* Eestis ja samal ajal ka ainuke asutis, kes peab eesti rahvateaduse alal sidet hoidma välismaailmaga. Näib olevat kindel, et kui Muuseumi tegevus senise hooga laieneb ja tema personaal sama väikeseks jääb, et siis see asutis pole suuteline enam korralikke uurimistöö kavasidki tegema, sest need nõuavad juba pikemaajalist ja sügavamat tungimist seni kogutud ainesesse. Sellest juba peaks selguma meie keskmuseumi tarvidus värske tööjõu järele. Peale selle oleme *sunnitud* mõtlema sellele, kust võtab asutatava *Eesti Kunstimuuseumi rahvateaduslik* osakond omale koolitatud kogude korraldajad ja hoidjad, kus üha kerkiavad *maakondade muuseumid*, kui ERM neid ei suuda koolitada. On täiesti ekslik arvata, et siin mõned lühiajalised kursused rahuldaksid tarvidused, ei, muuseumitöö nõuab üsna pikaajalist ja hoolsat praktikat ühes teoreetilise ettevalmistusega.

Tõin selle näite ERM-ist just sellepärast, et näidata, kuivõrd kitsastes oludes meie üks vanemaid ja keskemaid kultuuriasutisi peab töötama. Missuguses olukorras on muinasteadus oma tööjõudude poolest, sellele on kaudselt osutatud juba eespool.

Kui alul osutasin sellele, et uurimistöö küsimuses olevatel aladel (nagu muidugi ka muude rahvuslike teaduste juures) on jõudnud võib olla alles oma tõelise alguseni, siis on see öeldud täie teadmiseiga, arvesse võttes meie teaduste noorust. Teame ju kõik, et nende distsipliinide arendamine puht eesti teadusena pole niigi vana, kui on meie poliitiline iseseisvus. Ja sellestki lühidast ajast langeb suurem osa praeguste teaduslike töäjõudude ettevalmistamisele, orienteeruvaile õpinguile ja vähem iseseisvale, süvendatud uurimistööle. Need ainesed, millele senini oleme oma uurimistegevust toetanud, on suuremalt osalt kogutud eelmiste sugupõlvade poolt, kelle töömeetodid ja vaated kogumise juures olid sageli hoopis teised kui meie oma. On siis täiesti loomulik, et kui meie oma tööga tahame eelkäijaist sügavamale tungida (mida me peamegi), siis ei saa meie rahulduda olemasoleva ainesega, vaid peame sellele otsima tunduvat lisa. Kui selle kirjutise alguses on rõõmuga märgitud suurt edu meie muinasteaduslikel kaevamistel, siis pole selle rõõmu ainsaks põhjuseks mitte rekordiline esemete arv, mis maa seest on päevavalgele tulnud, vaid eeskätt ikkagi leidiste suur teaduslik väärtus, mis meie eelajaloo uurimisele võib olla osalt pöördelise tähtsusega, ja uhkus oma teadlaste üle, kes on juba küpsed nende avastuste põhjal ka kaugele ulatuvaid teaduslikke järeldusi tegema ning eesti teaduse nime kaugele üle rahvuspiiride kandma. Igatahes näitavad meie viimaste aastate avastused *Kundas*, *Asvas* ja *Iru* linnamäel küllaltki selgesti, et meie muinasteadlastel on ees veel küllalt süstemaatilist kaevamistööd, enne kui Eesti muinasaega igakülgsest valgustatuga võime pidada. See töö nõuab aga tööjõudu ja kapitali.

Tulemused meie maa kultuurajaloo uurimisel jääksid aga poolikuks, kui eelajaloolise kultuuri uurimisega ei suudaks sammu pidada veel elava rahvakultuuri, etnograafia uurimine; eelajaloolised „surnud“ esemed, teoreetilised rekonstruktsioonid jääksid osalt elutuks luukereks, kui etnograafia ei suudaks neile tuua veel elavast rahvakultuurist sügavale küündivaid paralleele. Kaugemalseisjale võivad ehk meie viimaste aastate etnograafilised üllitised (nagu näit. Mannineni suurteos „Die Sachkultur Estlands“ 1. ja 2. osa) näida kodumaa rahvateaduse viimase sõnana, kuid tegelikult on need vaid kogu uurimistöö suundamääravaks alguseks. Praegu võib eesti üheks kõige süstemaatilisemalt läbiuuritud alaks pidada rahvarõivastust, kuid asjaomased teavad, kuipalju on siingi veel teha üksikasjalikku uurimistööd, enne kui see küsimus on põhjalikult valgustatud. Kõik teised üksikalad (nagu talu ehitised ja õued, elatusalad ja toidumajandus, käsitöö ja tehnika, rida sotsioloogilisi küsimusi jne.) on esindatud harvemalt või tihedamalt paikkondade kaupa, ilma et süstemaatilisest ülevaatest veel juttugi saaks olla. Siin jätkub veel puht-deskriptiivset uurimistööd mitmele aastateks. Vaja on ainult plaanikindlalt ja senisest suurema jõuga selle töö juurde asuda. Seejuures on aga vana rahvakultuuri kiire hävinemine ähvardavaks hoiatuseks, et *kui meie lähemal aastail ei suuda oma etnograafilise välisuurimise tööd laiendada, siis oleme väärtuslikumast aimest varsti üldse ilma*. Eesti etnograafia ongi selle läbi palju kaotanud, et uurimise eeltööd siin said alata alles tõelikult 20. sajandi alul ja veel olemasoleva ainese kadumis-

protsessi kiirendab maa väiksus ning kiire tsiviliseerumine. Meil pole niisuguseid looduslikke tagamaid uurimiseks, nagu on näiteks soomlastel Karjala, Lapi ja Taga-Põhjamaa, mis annavad veel aastakümneteks uurimisainest.

Nende ridade piiridesse on mahtunud ainult mõni iseloomustav näide meie ainelise rahvakultuuri (rahva- ja muinasteaduse) uurimistöö oludest, kuid neist peaks osaltki selguma, et küsimusesolevate alade arendamine nõuab senisest avaramaid võimalusi. Kuid mitte üksi suurendatud toetustes ei peitu asja edu, vaid ka süsteemis, kuidas neid toetusi antakse. Ka väiksete summadega võib aastate jooksul suuri asju teha, kui nende summade saamine on ainult kindlustatud pikemaks ajaks. Nagu nägime, ei võimalda kultuurkapitali summad seda üksi mitte, vaid siin peaks leitama uusi toetamise viise.

Ms puutub eraldi veel muuseumesse, eriti nende omavahelise töö ühtlustamisse, siis seisab siin suur organiseerimistöö veel ees. Senine süsteemitus on sageli viinud suurte kahjudeni ja tühjatöö tegemiseni. Klassilise näitena võib selt alalt tuua just Eesti Kunstimuuseumi (end. Tallinna Eesti Muuseumi) rahvateaduslike kogude saatuse. Tähendatud muuseum võib end lugeda umbes 10.000-numbrilise etnograafilise kogu omanikuks, mille soetamine on läinud maksma palju kapitali ja tööjõudu. Imelikul kombel on aga see väärtuslik kogu jäetud omal ajal kataloogimata, nummerdamata ja konservimata, ja kuna paljudel esemetel ajutised etiketid on aja jooksul kadunud või tuhmunud, siis on ka nende päritolu muutunud kas määramatuks või raskesti määratavaks. Määramata esemete väärtus on aga rahvateaduse seisukohalt vähemalt ainult pool väärtust, sest tüüpide geograafilise leviku piiritlest on niisugused eksemplarid välja lülitatud. Samal ajal, kui need kogud Tallinnas korraldamata seisid, jätkas ERM Tartus uute kogude soetamist, ilma et tal oleks Tallinna kogude koostise kohta täpsemat ülevaadet olnud. Ja samal ajal lõpetasid Tartus ka mitmed üliõpilased oma stuudiumi etnograafia alal, ilma et nad oma huvialal oleksid tööd leidnud. Alles nüüd viimati on ERM Tartus osa neist kogudest saanud hoiusena oma hoolde, et nende väärtusest päästa, mis veel päästa annab.

Palju paremini pole käinud ka mitmete maakonnamuuseumide käsi, kuigi seal kahjud kogude väiksuse tõttu on vähemad. Igatahes näitavad juba niisugused üksikjuhud, et meil ka *olemasoleva rahvakultuuri* ainese *alalhoidu süsteemis on kaunis suuri puudusi*. Seda enam tahaks aga nüüd loota ka neis küsimusis paranemist, kuna Hariduseministeeriumi Teaduse ja Kunsti Osakond, kelle hoolel niisugused asjad seisavad, on saanud oma teenistusse kaks uut juhtivat tööjõudu, kellel Eesti ülikooli endiste kasvandikkudena ja õppejõududena peaks meie rahvakultuuri arenguprobleemid olema kõige südamelähedasemad.

Meie majanduse psühholoogilisi aluseid minevikus

H. SEPP

Eesti rahva tõusus pöörab tingimata enesele suurt tähelepanu rahvuspsühholoogiline moment ja seda ka õige oluliselt rahvamajanduslikus arengus. Mineviku Eesti inimene polnud esijoones linnainimene, ka suurtööstuslik hingeelu oli temale täiesti võõras. Sunnismaisusliku tööorganisatsiooni tõttu oli eestlasel raske linna pääseda ja seal samuti raske tsunftlikku tööorganisatsiooni, pealegi ei mänginud meil linlus ja tööstus siis mitte nii tähtsat osa. Juba olude sunnil pidi eestlane jääma maainimeseks, millega olid olnud seotud esiisad, alates igivanadest aegadest. Maritiimne osa eesti rahvast, eriti saartel, omandas aga maritiimsema ilmega hingeelu sellele omase riskimisega: ei kardetud merd, ei kardetud hädaohtu. Rasked ajaloolised olud, kus korduvad sõjad, sageli aastakümnete kaupa ühes nälgade ja tõbedega kurnasid maad, mõjusid tingimata maa psüühile. Tuli elada, tuli läbi ajada. Rasked ajastud kajastusid hinges jättes sinna lademeid, mille jäljed on püsinud rahva traditsioonideski. Sõjad ja tõved, viljaikaldused tulid nagu kosmilised jõud, mille juhtimine olenes üksikinimesest minevikus sama vähe kui nüüd; tõved ja viljaikaldused olid veel enam kui nüüd väljaspool inimlikku võimet. Nüüd pole viljaikaldused enamarenenud maailmamajanduse organisatsiooni tõttu nälja mõttes enam nii ohtlikud kui enne. Kuid majandus kui niisugune on siiski ka nüüd väga tundlik. Seda tundlikkust aitab nüüd tõsta veel tihe suhe maailmakaubandusega.

Peale sõdade, taudide, ikalduste surusid meie külainimest sotsiaalne olenevus ja maksud. Sotsiaalne surutuse tunne sai sageli väga vangistavaks. Polnud väljapääsu, võimalust edasi pääseda. Kui sõda hävitas ja kõigutas vapustavalt maa poliitilist ja majanduslikku heaolu, sattus rahvas viletsusse, rahulikumate aegade mentaliteeti kõigutati, maainimene hakkas veerema, otsima kohta, kus oleks julgem ja kus oleks ka parem ja vabam olla: minki teisale, asustus muutus ajutiselt osaliselt fluktuueruvaks. Tihenev rahvastik, rahuaja arenev riiklik ja ühiskondlik struktuur surus jälle uuesti eesti külainimese paigale, kitsasse külaruumi, kaaskülalaste, saraskondlaste, nende ühiste hädade ja rõõmude osa saamise. Vana-Eesti inimene oli hoopis suuremal määral külainimene kui tänapäeval, kus ta on muutunud hoopis suuremal määral taluinimeseks kui siis, seda juba ühise sotsiaalse saatuse, mõisast olenevuse tõttu: nad olid sunnitud ühisselt töötama mõisa põllul, heinamaal jne., mõisa produkte voorima, ikka olid seal ühised hädad ja kaebused.

Kuid küla ise oli ka enam küla kui nüüd: elamud, õued, pered asetsesid üksteisele lähemal. Ka põllud, heinamaa ja karjamaa olid koos. Ei pääsetud küla ühispõldudel mitte kergesti oma maatüki juurde, tuli sesoonilisi töid sooritada ühel ajal, eriti vanemal aegadel. See arendas küll küla ühistunnet, kuid ei arendanud mitte majanduslikku individualismi, pidurdades oluliselt ettevõtlikkust. Ka selles mõttes oli isiklik algatusvõime tugevasti pidurdatud. Kindlustatud omandus julgustab inimest, annab hoopis suurema iseteadvuse, vähendab alaväärsuse tunnet. Kaua on Euroopas ja meil peetud väärtuslikumaks omandiks just maaomandit.

Vanemal aegadel, kui kaubandusel ja tööstusel oli vähem tähtsust kui nüüd, oli privilegieeritud täiesti rippumata maaomand palju enam ihaldatud, olles tõelise aadli tunnuseks. Muidugi ei saavutanud säärast iseseisvat majanduslikku ja sotsiaalset seisukohta väike maaomand, kus aga väikemaomand saavutas säärase seisukoha, nagu Helveetsias, nagu Ditmarschis (Schlesvig-Holsteinis), seal tõusis ka talupojaskonna iseteadvus ja enesetunne. Meil aga jäi sunnismaises ja pärisorjuslikus ühiskonnas see kiht järk-järgult hõredamaks, olles lõppeks peaaegu kadumisel.

Ilmet andev meie minevikule on see, et meie külainimene ei tundnud end siis omandi ja sotsiaalse seisukoha mõttes rahuldatuna. Loomulikult polnud ta oma seisukohaga põrmugi rahul. Seisukorrast väljapääsematus tõi kaasa tülpimuse, ükskõiksuse. Põltsamaa arst Wilde mainib 18. sajandi teisel poolel, et 50-aastased eestlased surevad haruldase ükskõiksusega. Niisiis, elu tundub neile mõttetuna ja väheihaldatuna. Majanduslik ja sotsiaalne viletsus pidi tingimata tooma kaasa psüühilise veeteerumise. Puudus ju alus terveks egoismiks ja tervele ja loomulikule inimesele iseloomuline iha teo järgi.

Terve majandusliku egoismi aluseks ja loovaks aluspõhjaks pidi saama sotsiaal-majanduslik emantsipatsioon mõisavõimust, millele pidi loomulikult lisanduma terve rida tehnilisi reforme, mis pidid talu välja kiskuma külakonnast ja võimaldama talule tugevamat individuaalse tähelepanu rakendamist mitmevälja süsteemile. Eestlane oli läinud sajandi teise poole alul, kui toimusid suurema ulatusega agraarreformid, täiesti ruraalse psühholoogiaga, tema iseloomulikumaks ihaks oli olnud sotsiaalne ja majanduslik vabanemine, millele seltsis peaaegu ürgjõuline kire oma maalapi järgi. Eestlase ruraalse psühholoogia ürgjõulisus avaldus ka agraares väljarändamises, kus siirduti massiliselt võõrsile, et seal rajada iseseisvat talumajapidamist. Harilikult tuli võõrsil asustumisel võidelda esialgu väga suurte raskustega, kuid pea tõusti seal peale esialgseid pingutusi haljale oksale. Oli juhtusid, kus käesolevate ridade autor kohtas Venes põllumajanduslikke nõuandjaid, kes olid olnud Eesti asundustes Vologda jm. kubermangudes ja kes küllalt ei suutnud imestada eestlaste, võrrelduna venelastega, visadust ja jõukust, mille nad olid saavutanud lühikese aja jooksul. Muidugi kõige selle taga peitus tõule omane visadus, tahtejõud, mis ajuti oli otse ürgjõuline. Kõik see osutab sellele, et eestlase ruraalne mentaliteet oli väga tugev.

Ka kodumaalgi avaldus sama visadus, tungiti raskustega võideldes tihnikuisse, nõmmedele, sooäärtele, ei kohutanud tagasi maa väikene sigivus. Kui Vene aja lõpu poole jagati välja kroonule kuuluvaid viletsaid metsi, vähesigitavaid ääremaid Saarde kihelkonnas, polnud kunagi puudus tahtjaist. Mitte vähem huvipakkuv pole ka vanade talude iseseisvumine. See protsess omas algusest peale erilist hoogu Lõuna-Eestis, nagu Hallistes, Viljandimaal ja mujal. Kus vanaperemees ise ei julgenud peale hakata, seal tõusis asemele julge poiss ja kui Viljandimaa ja Halliste kitsaks jäi, siirduti suurel hulgal võõrsile; tingimata on aastakümnete jooksul paljudest hakkajaist Viljandimaa talupoistest kujunenud peremehed.

Rööbiti talude iseseisvumisega toimus neil aladel, kus see protsess tugevam, töö intensiivsuse tõus, teatud mõttes koguni ratsionaliseerumi-

negi. Aladel, kus enam ostetud talusid, oli linakasvatus õige tugev, ja sesooniline töölisandumine õige tunduv. 10—15 vakamaa lina kitkumine nõudis väga suurt tööjõu kulutust ja päevane töökvantum tõusis kõrgele. Kui töö intensifitseerumist poleks olnud, siis vaevalt oleks käepärast olevate tööjõududega suudetud valmis saada. See intensifitseerumine toimus ka teiste põlluvilja liikide alal. Suuremat tööjõudu vajav Lõuna-Eesti hakkas juba osaliselt ka tarbima tööjõudu väljastpoolt; rändtöölisena leidsid õige ohtrat kasutamist saarlased. Töö intensifitseerumisega käsi-käes käis tõhusamate töötamisvahendite kasutusele võtmine ja nende sissetung sai suurema hoo.

Kuid 19. sajandi teise poole talumajapidamise intensifitseerimine toimus peamiselt individuaalse tahtejõu, iga üksiku peremehe algatuse rakendamise läbi. Puudus ühisteiming ja alul suuremad eeldused selleks. Ühiselt toimimise tingis kallimate töötamisvahendite hankimise tarve, samuti ka krediidi, põllumajandusliku kultuuritaseme tõstmise vajadus kursuste jne. abiga. Kui 19. sajandi teine pool oli tõstnud tugevasti individualismi, üksiku isiku tahete allakriipsutamist, siis järgnev sajand aga hakkas majandusliku individualismi kõrval arendama ka vajalikku ühistunnet ja tasandama äärmisest individualismist tingitud mõnedel juhtudel veidruseni arendatud enese „mina“ allakriipsutamist.

Eesti küla ühiskond, mis tuli päris- ja teorjuseaegseist raskusist, sai majanduslikult mentaliteedilt tugevalt individualistliku ilme. Kui meie minevikku silmas pidada, oli see üsna loomulik ja ka vajalik. Tingimata pidi meil tööd kandma tugev isiklik tahe ja algatusvõime, kuid majapidamise edasiarendamise huvides tuli seda tingimata paaritada vajaliku koostööga, et meie põllumajanduse intensiivsust tõsta. See uus moment sai ääretu suure tähtsusega faktoriks meie külaelus. Ühistegevuse arenedes aga pidi tahestahtmata tasanduma liiga terav isiklikkus, tuli teisi arvestada. Naabruskonna ühistunde arenemises sai elu tervema ja ühes sellega ka huvitavama sisu, tekkis tugevam vastastikune mõjustamine. Kõik see pidi loomulikult tõstma üksiku inimese võimeid ja ühes sellega külade (kihelkondade) väärtust ühiskonnas ja andma aluseid suuremale ja laiemale organiseerumisele.

Kõiges selles peitub üks üsna olulistest alustest ja eeldustest riikliku kultuuri tekkimisel. Muidugi tuleb veel arvestada paljusid teisigi, mida siin pole võimalik puudutada ja milleks siin pole põhjustki.

Ajaloolised protsessid toimuvad sageli nägematult ja vaevalt paneme seda harilikus elus tähele. Aegade ja olude sunnil muutume teissuguseks ja ise meie ei märkagi seda.

Kuid kõige selle juures ei tohi meie unustada sedagi, et elus on siiski teatud konstantsed põhiväärtused, mis peituvad meie hingesoppides, mida tunneme alateadvuse ürgjõu all. Neist allikaist ammutame teotahet, elurõõmu, rahu jne., need jõud sunnivad meid aktiivsed olema. Ja ilma selle tugeva hoota poleks meie kultuur saanud nii suure kiirusega areneda.

Eesti akadeemilise pere reform

A. KAUGEVEE

(Avaldame selgituskorras. T.)

Hiljuti ütles meie tuntud kirjanik O. Luts: „Eesti rahvas peab hoidma kokku!“ O. Lutsu kui naljahamba ütlust võeti ka seekord naljana, kuigi ta ei ütelnud seda nalja pärast ja kuigi ta mõtles nagu ta ütles. Kui õige see ütlus on.

Eesti rahvas on hoidunud nii mõnelgi korral kokku ja mõnelgi korral oleks võinud hoida veel enam koomale. See kokkuhoidumine on olnud alati tähtis, kuid praegu, kus Eesti riik hiiglaslike pinguustega on välja rabelemas kõigest sellest, mis kuidagi viisi Eesti omariiklusele ja Eesti rahvale on kahjulikuks osutunud ja kus Eesti on hakkamas käima uutel tervematel radadel, on sel ütlusel väga suur kaal.

Rahva laiemate hulkade seast on peaaegu kadunud ebatervete killunemiste ja poliitiliste ja muusuguste lõhestumiste laastavad tagajärjed ja rahvas näib valmis olevat sammuma uutel radadel ühise tervikliku rahvana.

Riigi juhtkond on pidanud ette võtma rea ümberhinnanguid, mis paratamatult vajalikeks olid osutunud, kuid veel on vaja uut hinge ja uut õhku siin ja seal.

Praegu on teravalt päevakorrale kerkinud üliõpilaskonna reformeerimine ja see iseenesest väike asi on päevakorrale kiskunud kogu haritlaskonna reformeerimise, sest üliõpilaskonna reformeerimisega reformeeritakse ainult osa haritlaskonnast või õigemini ja täpsemini öeldud akadeemilisest perest.

Valus tõde on, et meie haritlaskond on killunenud üksikutesse, tihti vaenulikkudesse leeridesse ja veel valusam tõde on see, et haritlaskonna killunemine on määratu suureks takistuseks rahva kui terviku edus, kuna just haritlaskonna õlgadel lasub suurem osa riiklikust juhtimistööst.

Miks ei moodusta siis meie haritlaskond ühtlast tervikut ja miks ta on lõhestatud vaatamata sellele, et peaaegu 100% meie haritlastest on tulnud ühest ja samast Tartu ülikoolist? Näib, et tohiks olla kõik eeldused koostööks: haritlaskonna elustandard on enam-vähem ühesugune, ei ole rahvaklassidesse jaotumist (aristokraadid ja lihtrahvas), rahvuse vahed ei tule üldse mitte kõne alla ja poliitilise meelsuse vahed on ka kadumas.

Kui vaadelda haritlaskonna lõhenemise algpõhjust, siis näeme, et olemasolev haritlaskonna struktuur killustab ülikooli astuvaid noori inimesi juba esimestest ülikooli päevadest peale, tihti isegi enne ülikooli astumist.

Noored üliõpilased astuvad suuremas enamikus ühte või teise üliõpilasorganisatsiooni.

Millistel kaalutlustel eelistavad nad siis üht organisatsiooni teisest? Kas värvitekkel või värvimüts? Kas üks organisatsioon oma siseelult on niivõrd erinev teisest, et see kaaluvaks osutuks? See võib nii olla mõnede üksikute üliõpilaste juures, et nad organisatsiooni astuvad seepärast, et neile just selle organisatsiooni värvid eriti meeldivad jne. Enamasti pole see siiski nii.

Teoreetiliselt ja ka praktiliselt on kõik üliõpilasorganisatsioonid niivõrd ühesugused, et on täitsa ükskõik, kas astutakse ühte korpi või teise,

ühte seltsi või teise, seltsi või korporatsiooni. Erinevused igatahes olulised ei ole, nn. kommaanid, traditsioonid ja organisatsiooni ajalugu ei ole need tegurid, mis annavad organisatsioonile ta ilme ja tähtsuse.

Kui küsida üliõpilastelt nii läbisegi, miks nad astusid sellesse või teise organisatsiooni ja kui paluda neid vastata ausalt ja otsekoheselt ja kui see vastus juhtub osutuma ausaks ja otsekoheoseks, siis kõlab see vastus vahest järgmiselt: Astusin sellesse organisatsiooni seepärast, et seal palju mõjuvaid vilistlasi on minu alalt.

Loomulikult ei saa see olla tõe kõigi üliõpilaste kohta, tahaks uskuda, et see maksab väikese protsendi kohta, kuid üks kärnane lammas võib rikkuda terve karja. Igatahes me peame iseenese ees niivõrd ausad ja otsekoheised olema, et me protestivalt ei hakka seda väärnähtu eitama.

Just see onupojapoliitiline element üliõpilaskonnas ja haritlaskonnas on lõhkunud terviklikkuse haritlaskonnas.

Kui üliõpilasorganisatsioonid piirduksid oma loomulike ülesannetega, anda üliõpilastele meelelahutust ja seltskondlikku kasvatust, siis poleks seesuguste organisatsioonide vastu midagi öelda. Kuid meie üliõpilasorganisatsioonid polegi üliõpilasorganisatsioonid sõna täpsemas mõttes, nad pole organisatsioonid, kus teotsevad ainult üliõpilased ise. Meie üliõpilasorganisatsiooni struktuuri kuuluvad eo ipso vilistlaskogud ja nimelt viimastel on sageli öelda viimane ja kaaluv sõna üliõpilasorganisatsiooni elu kohta.

Pikem ja üksikasjalisem analüüs viiks pikale ja poleks ka vajalik. On igale haritlasele selge, et üliõpilasorganisatsioonid ühes nende taga seisvate vilistlaskogudega on jaganud haritlaskonna vähemateks (üksik organisatsioon oma liikmeskonna ja vilistlaskoguga) või suuremateks (organisatsioonide ja vilistlaskogude rühmitused) rühmadeks, kellest igaüks silmas peab oma grupi või oma organisatsiooni ja liikmete huviseid, niisamuti kui oli omal ajal poliitiliste parteidega.

On olnud ja on praegugi haritlasi, kes oma põhimõtete poolest ei poolda killunemist ja lõhestamist haritlasperes, kes vihkavad onupojapoliitikat, kuid ära nähes, et teised lõhestamises on tihti vägagi energilised, hakkavad ka jonniga pärast või häda sunnil sama poliitikat ajama. Sama maksab arvatavasti isegi paljude üliõpilasorganisatsioonide kohta.

Nii on tekkinud olukord, kus väikestest tudengite näaklemisist on välja kasvanud teravalt riiklikku ellu lõikuvad lahkkelid.

Meil pole mingi saladus või kui on, siis on see liigagi avalik saladus, et paljusid kohti on täidetud oma meestega, küsimata kas see oma mees on kõlblik või mitte. Kui seesugused kohad on tühised kohad, siis pole sest viga, kuid kui need kohad on seesugused, kus vaja oleks energilisi ja peaga inimesi, siis annab see end kohe tunda. Mõnigi kord on mittemidagi tegemine halvem kui halvasti tegemine. Inimlikult on ju see arusaadav, kui hoolitsetakse oma pere eest — käesoleval juhul vastava organisatsiooni pere eest, kuid kui riiklik elu selle all mõnevõrra kannatama peab, siis ei ole see enam arusaadav.

Organisatsiooni kuuluvus on nii tähtsaks muutunud, et esimene asi, mida inimese kohta teada tahetakse saada, on tema organisatsiooni kuuluvus. Mõnesugustele kohtadele valimistel on asjaosalistel juba ammu, isegi aastate viisi ette teada, kes sellele ja sellele kohale saab. Viimastel aegadel on seesugused ettevalijad üllatatud ja kibestunud olnud, kui

mõni ammust ajast valmisvaadatud kandidaat on kõrvale jäetud ja koht mõne teoinimesega täidetud.

Ülikoolilinn Tartu ise on vahest kõige enam kannatanud akadeemilise pere lõhestumise all ja Ülikool ise vahest veelgi enam.

Senini pole julgetud avalikult seda küsimust kuidagi käsitleda, pole julgetud isegi hästi kõigest sellest kõnelda, ka siis mitte, kui oli igal mehel vabadus suust välja ajada ja sulest kirjutada igasugust juttu, mis pähe tuli.

Olukord sellisena, nagu ta seni on olnud, riikliku uuestisünni puhul enam edasi kesta ei saa ja riiklik võim on täitsa õieti talitanud, kui ta oma sõna ütleb haritlaskonna ümberkorraldustöös. Üliõpilaskond omas lõhestatud tervikus poleks suuteline olnud sellega toime tulla, et ta midagi olulisemat oleks suutnud parandada ja Ülikool ei seganud end asjasse. Esimene kord, kus hakati mõtlema, et midagi nagu vaja oleks ette võtta, oli käesoleva aasta kevadel, kus kokku kutsuti laiem organisatsioonidevaheline nõupidamine. See nõupidamine jooksis täielikult liivale ja nõupidajad läksid laiali niisama targalt, nagu nad kokku olid tulnud.

Peab omama liiga palju optimismi, et uskuda, et Tartu ise oleks suutnud selle asja õigesse roopasse seada.

Ärgem kujutlegem endi ette pettepilte. Üliõpilaskond ja kogu haritlaskond on neist asjust küll teadlik olnud, kuid pole suutnud neid pahesid kõrvaldada.

Haritlaskonna killustumise kaotamiseks on mõeldav ja käidav ainuke tee, radikaalne küll, kuid õige tee. See tee on, et riiklik võim ise ümber organiseerib otsast lõpuni kogu akadeemilise pere struktuuri tervetele alustele rajatud kavade kohaselt.

Ja ainuke mõeldav üliõpilaste organiseerimise moodus tuleviku jaoks on organiseerimine teadusharudele vastavalt. Kui on suudetud kogu rahva sees moodustada kutsealased organisatsioonid ja organid, siis peab see võimalik olema ka haritlaste seas.

Haritlaskonna või õigemini akadeemilise pere ümberorganiseerimisel ei tule aga silmist lasta, et üliõpilaskonnade ümbermoodustamisel ümber moodustatakse üliõpilaskonnad ühes nende taga seisvate vilistlaskogudega. Praegusel valitsusel on küllalt võimu ja autori-teeti selle sammu läbiviimiseks.

Erialade järgi organiseerimisel ei rajata midagi tühja tuulde, kuna ülikooli juures töötab kõikidel erialadel akadeemilisi seltse, millised võiksid jääda aluseks erialade järgi organiseeritud üliõpilaskonnale.

Tulemused ei avaldu arvatavasti mitte kohe, kuid tulevased haritlas-põlvad saaksid üles kasvada terves õhkkonnas. Neil ei tarvitseks enam kõiki lootusi panna organisatsiooni mõjule ja tugevatele vilistlastele, vaid igauks jõuaks sinna, kuhu ta võimed talle lubaksid minna.

ERK'i töönurk

Iru muinaslinna väljakaevamine

Möödunud kevadel algatas ERK mõtte, et meie peaksime suuremat tähelepanu osutama muistse Eesti kultuuri uurimisele. Olime seni suhtunud liiga pieteetlikult keskaja feodaalide ja Hansa kultuurisse. Rüütillosside, kloostrivaremete, hansa-aegsete Tallinna elamute ja linna müüride kultus sisendas meisse võimetuse tundeid ning arendas halvustamise komplekse. See tuli enam kasuks Saksa välispoliitikale, kui Eesti iseseisvuse idee süvendamisele ja rahvusliku kandejõu suurendamisele. Tuli pidurdada selline Eesti muinsuse valeklassitsism ja tähelepanu juhtida Eesti tõelise mineviku juurde. Tuli alustada laiemat uurimist muinaseesti suurimates arhiivides — muinaslinnades.

22. aprillil toimus Tallinnas mag. phil. R. Indreko ja J. Tandre ühine ettekanne Iru muinaslinna uurimise ja restaureerimise võimalustest. Koosolekul viibisid kaitseliidud ja mõningate seltskondlike organisatsioonide esindajad, kus algatatud mõtted leidsid erakordselt südamliku vastuvõtu ning ERK sai julgustust idee teostamiseks. Otsustati teha algust Iru linnuse uurimisega.

Selleks aga vajasime raha ja kaunis palju. Pidades meie muinaskultuuri uurimist riiklikuks ülesandeks ja rahvuslikuks hüveks, pöördusime toetuse saamiseks palvega Riigivanema poole. Hr. Riigivanem lubas põhimõtteliselt toetada meie ettevõtet.

Juuli keskpaigaks olid Tartu ülikooli arheoloogia kabineti jõud prof. H. Moora ja mag. Indreko teostanud oma tavalise kaevamise kava mujal ja 15. juulil asuti labidatega Iru tööle. Iru muinaslinna kaevamised kujunesid Eesti muinaskultuuri huviringkondadele suurpäevadeks. Pea iga päev võis seal näha asjahuvilisi assisteerimas. Asjaomased ametiasutised, ajakirjandus ja seltskond suhtusid soojalt ettevõttesse. Hr. haridusministri heatahtlikul vahendamisel leidis ka hr. Riigivanem 3.000 krooni selle aasta kaevamistööde teostamiseks ning leidude läbitöötamiseks.

Uurimistööde toetamiseks, organiseerimiseks, tulemuste avaldamiseks ja paljuku muuks sellega seotud kuludeks vajasime aga raha enam. Selleks otsustas ERK luua muinaslinnade uurimiseks erifondi ja fondi heaks teostada korjandust. Politseipeavalitsuselt saabuski vastav luba ning ERK saatis välja kümme korjandusraamatut. Juba kaevamiste alul tuli paluda mõndagi asutistelt ja äriringkondadelt. Kõikjal tunti uurimistöö vastu elavat huvi ning annetati tööriistu ja toitaineid kaevamistööd teostavale meeskonnale, mille tõttu oleme võinud avaldada tänu paljudele asutistele.

Lausutu tõttu julgesimegi pöörduda palvega seltskonna poole ning asuda muinaslinnade uurimiseks erifondi loomisele. Oleme juba seni saanud mainimisväärseid summasid, mille kohta nimistu avaldame järgmises ERK-i numbris.

Iru kaevamised andsid üle ootuste häid tulemusi. Umbes 1500 mitmesugust leidu linnusest endast ja asulast vajavad käsitlemiseks ja tutvustamiseks hoopis enam ruumi, kui seda võimaldab meie ajakirja lühiartikkel. Veel enam. Arheoloogia kabinett korraldab novembri alul suurema muinasleidude näituse Tallinnas Reaalkooli saalis. Sel puhul ilmub ka ERK nr. 7/8 muinaskultuuri erinumbrina, kus on kokku võetud meie arheoloogide tööd 1936. a. kõik, kui Iru nii mujal.

ERK palub sel puhul mitte unustada muinaskultuuri uurimise erifondi toetamist ja leidude näitust!

Palga alammäära küsimusi tööstuses

(Tallinna ERK-is 22. 09. 36 avalikul koosolekul peetud referaadi põhimõtteid.)

H. REIMAN

1. Kehtivas kapitalistlikus ühiskondlikus korrastuses töö ja kapitali vahekorra kujunemises „töövõtja“ esineb nõrgema poolena ja pole suutnud saavutada rahuldavaid elamisvõimalusi ilma riikliku võimu kaasabitaga. Kuigi see on olnud ikka üsna tagasihoidlik, on siiski kultuurseis riiges kehtima pandud rida *töökaitsekorraldusi*.

2. Üheks *töökaitse seisukohast* vajaliseks osutunud korralduseks on ka riiklik *aktiivne palgapoliitika*. See võib omada väga mitmesugust ulatust ja kaju:

- a) kui töölised on hästi organiseeritud, on selle järeltuleks edukas *palgavõitlus* ja selle *tippsaavutis kollektiiv-lepingute* kujul; siis *palgakaitset nõuavad* vaid üksikud organiseerimata töölised, eeskätt kodustöötajad tööstustöölised, majateenijad ja kohati põllutöölised;
- b) on aga eeldused edukaks *palgavõitluseks* halvad, nõuavad *palgakaitset paljud* töölised.

3. Lähtudes põhimõttest, vahele segada töö ja kapitali vahekordade kujunemisele vaid äärmise vajaduse korral, on *aktiivse palgapoliitika* eelistatumaks vormiks kujunenud *palga alammäärade kindlaksmääramine* — *palgaredeli* kujunemise sellest ülespoole on riik ikka enamasti jätnud vabaks. Ent ka selline *palgakaitse* tähendab palju.

Piiratud või tõkestatud klassivõitlusega riiges seaduslikus korras *palkade normeerimine* kujuneb paratamatuks *palgapoliitika* vormiks.

4. *Madalad palgad* on kahjulikud nii rahvastiku-poliitiliselt kui rahvamajanduslikult:

- a) *Pidurdavad rahvaarvu kasvu* — tõkestavad *sündimist* ja *edendavad suremist*.
- b) *Halvavad rahva töövõimet* — esiteks *alatoitluse* ja *viletsate korteriolude* mõjul, ja teiseks *töötakte hävitamise* teel.
- d) *Piiravad siseturu mahtu*, hoides *madalal elustandardi*, mis mõjutab eriti *põllumajanduse toodangut*.

5. Eestis on töölise palgad madalad, vaatamata „*elu odavusele*“:

- a) 1930. a., võrreldes teiste riigega, tööstustöölise reaalteenistuse tasemelt Eesti asus viimaste seas.
- b) Eestis töölise reaalteenistus kriisi ajal küll pisut tõusis, kuid olevikus, seoses elumaksumuse tõusuga, on langemas uuesti kriisieelsele tasemele.
- d) Äärmiselt madalad palgad erinevad üsna sagedasti.

6. Ka Eestis on riiklik *aktiivne palgapoliitika* hädavajaline, eriti *kodurahu* nõuetest tingitud töölise *palgavõitluse kitsendamise* tõttu. Töötülide lahendamise komisjon passiivse asutisena ei sobi *aktiivse palgapoliitika* organiks. Eriti on vajaline *palgamiinimumi* maksmapanek.

7. Eestis ei puudu ka aktiivse *palgapoliitika traditsioonid* palkade normeerimise ajastust 1918.—1923. a.

Vabariigi Valitsuse 4. XII 1918. a. otsusega tõsteti kõigi tööliste okupatsiooni-aegseid palku miinimum-normidena ca 50%. Elumaksumuse tõustes sellele järgnes peagi uus palgatõstmise vajadus, mis rahuldati Vab. Val. 16. V 1919. a. otsusega, tõsta palku 25% võrra ja seada sisse perekonna-abiraha — riigi- ja riigitöödel, erettevõtetes; samuti tõstsid palku ka teised eratööstused.

1. VII 1919. a. esines Riigikogu sooviavaldusega töölistele palgamiinimumi maksmapanemiseks.

20. VII s. a. Vab. Val. otsus teha ülesandeks Töö- ja Hoolekandeministeeriumile palgamiinimumi seaduse eelnõu väljatöötamise. See esitati Vab. Val. 6. X 1919 — kuid jäi seisma Vab. Val. poolt määratud erikomisjoni.

Siiski selle kava *elatusnormid ja materjalid* olid aluseks *järgnevatele* palkade normeerimistele:

Vab. Val. otsus 1. nov. 1919. a. tõsta palku 30% võrra riigitööstuses, sellele järgnevad ka eratööstused.

Vab. Val. otsus 25. II 1920 tõsta palku — 25% võrra riigitööstuses, sellele järgnevad ka eratööstused 12%—25% ulatuses.

Vab. Val. otsus 29. VI 1920. a. palkade asjus riigitööstuses ja eratööstuses 1. VII Selle järel palgad riigi ja eratööst. normeeriti eri aegadel.

Peale 1923. a. algas palkade vaba kujunemise ajastu. (Üksikasjalised andmed eelkirjeldatu kohta leiduvad „Eesti Statistika“ nr. 114 lk. 274—285).

8. *Palga alammäärade maksmapanemise eeldusi.*

a) *Elatusmiinimumi* kindlaksmääramine, sest *palga alammäärad* peavad võimaldama töötajail elamise ja perekonna ülalpidamise ja on seega sõltuvad *elumaksumusest*.

b) Tööstuse kandevõime põhjalikum ja laialdasem uurimine, kui seda suudab teostada juhuslik ekspertiis. Tööstuse kandevõime arvestamine on nõutav *siiski piiratud* määral, eriti diferentsiaal-palkade kindlaksmääramiseks; tööjõu kui „elava kapitali“ alalhoid aga on *absoluutne nõue*.

d) *Asutise loomine*, kes a) eelmainitud küsimused lahendaks, b) välja töötaks palgamiinimumi seaduse, d) ja jooksvalt kindlaks määraks palga-alammäärad.

9. Viimasega on seotud palju *tehnilisi küsimusi*, kuid need on lahendatavad teiste riikide ja ka oma kogemuste alusel. Olulisem on tahe *aktiivseks palgapoliitikaks ja selle põhimõtete kindlaksmääramine*.

Kellel on Eestis hea elada ?

Hiljuti peeti Genfis ülemaailmeline juutide kongress, millest Eesti juutide esindajana võttis osa siinse juutide kultuuroromavalitsuse esimees G. Aisenstadt. Kongressilt tagasi jõudes andis G. Aisenstadt jutuaajamise, milles seletas, kuidas ülemaailmeline juutkond oli avaldanud tunnustust Eestile. Sest Eesti on ainuke riik maailmas, kus on juutidele antud kultuuroromavalitsus. Omalt poolt on G. Aisenstadt Genfis juutide esindajaile kõnelnud „Eesti rahva demokraatlikust ja sallivast iseloomust, meie juutkonna elust ja saavutustest, valitsuse ja eesti rahva ülimalt lojaalsest suhtumisest juutidesse, mis ei avaldu mitte üksnes formaalselt, vaid just inimlikult.“ Selle G. Aisenstadt'i seletuse puhul on temale Genfis juutide poolt rohkesti õnne soovitud.

G. Aisenstadt'il on õigus: meie suhtume juutidesse vägagi inimlikult. Just *inimlikult*, mitte eestiliselt. Sest kuidas muidu seletada asjaolu, et seesama juutide kultuuroromavalitsuse esimees, kes kiidab eesti rahva ülimalt lojaalsust juutide suhtes, võib *oma* lojaalsust eesti rahva vastu näidata sellega, et ta pole tarvilikuks pidanud Eestis elades eesti keelt ära õppida. Ta on Eestis kasutanud küll soodsaid äritegemise võimalusi ja on omanud kindlaid sissetulekuid, mis, nagu väidetakse, mitmekordselt ületavad isegi Riigivanema palga, kuid riigikeele oskamist ei pea ta tarviliseks.

See on juutide kultuuroromavalitsuse mõttes tõesti saavutus, millega neil maksab kiidelda. Nii neil on põhjust olla väga rahul oma majanduslike saavutustega Eestis. Juutide majanduslikest saavutustest kõnelevad selgemat keelt mõned statistilised arvud. Nagu näitavad statistilised andmed, *) on juudid tegevad vaid aladel, mis majanduslikult on kõige enam tasuvad, nimelt kaubanduses, tööstuses ja ühiskondlikus tegevuses. Tervelt 82,6% majanduslikult tegevatest juutidest töötavad neil aladel, kuna eestlasi tegutseb samadel aladel ainult 33,6% eestlaste üldarvust. Seega on juudid eestlastest 2½ korda tihedamalt vallutanud need tulutoovad alad.

Eriti on vallutanud juudid kergemini tulu andva kaubanduse, missugusel alal tegutseb 35,9% juutidest ja ainult 5,5% eestlastest. Seega suhteliselt eestlastega on juudid kaubanduses umbes 7-kordses ülekaalus.

Need suhtarvud ei ütle veel kõike juutide majanduslikest saavutustest Eestis. Vaadeldes tööstuses ja kaubanduses tegevate juutide ja eestlaste ühiskondlikku kihi, selgub järgmist: tööstuses tegevatest juutidest on 25,5% peremehed alaliste palgalistega, kuna eestlasi on selles kihis ainult 4,5%. Kaubanduses on alaliste palgalistega peremehi juutidest 23,4% ja eestlastest vaid 6,3%. Seega tööstus ja kaubandus pole mitte üksnes mitmekordselt tihedamalt vallutatud juutide poolt, vaid selle suurema osatähtsuse juures on juudid määravalt peremeheks ja eestlased enamuses palga-saajaks.

Ühiskondlikus tegevuses on juutidest jällegi 68½ ja eestlastest vaid 7,1% vabakutselised.

Nii võivad *juudid* tõesti nii Eestis kui ka välismail kiidelda: neil on Eestis hea elada!

Palju erinev pole selles mõttes pilt, mis saame kultuuroromavalitsuse kaitse all elavat saksa vähemusrahvust vaadeldes. Elades meil kultuurpoliitiliselt suletud riigina

*) Vt. „Tähiseid II“ lk. 40, 44 ja 50.

riigis ja saades endile vaimlist jõutoitu väljastpoolt, elavad ka *sakslased* meil majanduslikult palju õitsvamal järjel kui eestlased.

Laseme kõnelda võrdlusandmeil, nagu juutidegi puhul. Kaubanduses, tööstuses ja ühiskondlikel tegevusaladel tegutseb sakslasi 58,5% eestlaste 33,6% vastu, seega ligemale 2 korda rohkem. Peale selle on väljaspool tööharusid seisvaid, s. o. kapitalist elavaid isikuid sakslastel 22,8%, kuna eestlasi on vaid 9,0%.

Ühiskondlikult kihituselt on tööstuses tegutsevaist sakslastest 8,1% peremehed alaliste palgalistega ja 41,1% ametnikud. Eestlasi aga on mõlemat liiki vaid 4,5%. Kaubanduses on sakslastest peremehi palgalistega 9,6% ja ametnikke 57,9% — eestlaste juures vastavalt 6,3 ja 20,5%. Ühiskondlikus tegevuses on sakslastest 39,9% vabakutselised eestlaste 7,1% juures.

Seega: koos juutidega on tööstuses ja kaubanduses meil teiseks valitsevaks rahvuseks *sakslased*. Nad on seal võrdlematult suuremal määral peremeesteks kui eestlased — tööstuses on sakslastest ametnike osatähtsus koguni 10 korda suurem kui eestlaste oma!

Niisuguse pildi annavad rahvastikulised andmed. Millisel määral aga *kapitali* poolest meil juudid ja sakslased on majanduslikult valitsejateks, selle kohta puuduvad kahjuks lähemad andmed. Selles mõttes on pilt kindlasti veel süngem eeltoodust.

Nõnda elavad meil kulturomavalitsuste kaitse all juudid ja sakslased, arendades edukalt *oma* kultuuri ja *oma* majandust. Nende lojaalsus eestlaste suhtes areneb seejuures, nagu nägime, eesti keele, s. o. riigikeele ignoreerimiseni ja üldtuntud põrandaaluste „balti vendade“ protsessideni.

Nii kaugele on meid viinud meie *inimlik* suhtumine vähemusrahvustesse, millega kiitles juutide juht G. Aisenstadt Genfis. See suhtumine on viinud selleni, et muulased on meil kaubanduses ja tööstuses peremeesteks, eestlased aga peamiselt sulasteks.

Ka peame kannatama seda seisukorda veel kaua? On aeg ütelda: ei!

Riiklik iseseisvus nõuab, et eestlased saaksid Eestis valitsevaks rahvaks ka majanduslikult, et eestlane ei oleks majanduslikult viimase järgu kodanikuks, nagu lüpsilehmaks teistele, kellele oleks Eestis hea elada.

Selleks tuleb vajalikke jõude teha kõigil eestlastel igapäevases elus, pidades silmas, *kellelt* ostetakse ja *missuguseid saadusi ostetakse*, selleks tuleb riigivõimul seadusandlikult olla valvel, et eestlaste huvid ei kannataks.

Eestlane — toeta eestlast!

Ilmub 10 korda aastas. Tellimishind: aastas Kr. 3.—, poolaastas Kr. 1.70.

Vastutav toimetaja J. Tandre.

Tegevtoimetajad: Edg. Kant ja J. Tandre.

Toimetuse liikmed: N. Kaasik, H. Moora, Ed. Poom, Ed. Roos, F. Solba, K. Särgava.

Väljaandja: Tallinna Eesti Rahvuslaste Klubi.

R. Tohver & Ko trükk, Tallinnas, S. Tartu mnt. 49. 1936.

Meeldiva välimuse tagab riietus, valmistatud

A-S.

TEKLA

riidekaupadest.

RIIDEKAUPLUSED:

Tallinn, Suur Karja 15.

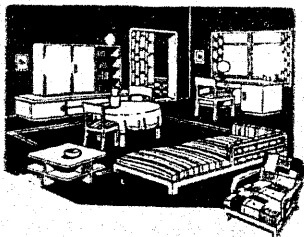
Tallinn, Pärnu mnt. 6.

Haapsalu, Kuressaare, Mustvee,
Narva, Petseri, Pärnu, Rakvere,
Valga, Viljandi, Võru.

Müügil järgmiste kodumaa vabrikute tooted:

Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise vabriku A/S-i
Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri O/Ü-se
Sindi Tekstiilvabrikute Ühisuse, O/ü. Eesti Niidivabriku

Jälgige uudisväljapanekuid meie kaupluste vaateakendel!

Külastage meid!

KVALITEET MOÖBLID

KODUDELE JA AMETASUTISTELE

TELLIGE MOÖBLITEHASEST

A/S. MASSOPRODUKT

TALLINN, S. TARTU MAANTEE NR. 73.

150/50790

NARVA KALEVI MANUFAKTUUR

END. PARUN A. L. STIEGLITZI KALEVI-
VABRIK NARVAS. ASUTATUD 1847.

Iga tõsine isamaalane ostab
ainult kodumaal valmistatud
kaupa, vähendab seega töö-
puudust ja hoiab ära valuuta
kohutavat väljavoolu välis-
maale.

Suures valikus kaitsevõelastele ja kaitselehtlastele mantli- ja ülikonna-
riideid, uuemad moodsad sügis- ja talvpalituriided, meeste ülikonnariided,
koolilaste ülikonna- ja mantliriided, veekindlad vihmakuueriided, värvi-
kindlad sinised ševiotid, naisterahva moodsad mantliriided.

IGA KANGAS KANNAB KAUBAMÄRKI.

LADU EN GROS: Tallinn, Vene tänav nr. 8.

Telefonid: 446-36 ja 446-38.

KAUPLUS: Narvas, Kalevivabriku juures. Telefon 26.

Avatud igal äripäeval kella 9—12 ja 14—17.

A-S. Esimene Eesti Põlevkivitööstus

endine
RIIGI PÕLEVKIVITÖÖSTUS

JUHATUS JA MUUGIBÜROO

Tallinn, Valli 4-3.

Telegrammi aadress: „Peapõlevkivi“

Telefonid: 450-85, 450-62 ja 474-76

KAEVANDUSED, ÕLI- ja BENSIINIVABRIKUD:

Kohtla-Järvel ja Kukrusel.

ÕLILADU: Tallinna sadamas, tel. 309-07

BENSIINIJAAAMAD: Tallinnas. Kohtla-Järvel.

A-S. I ESIMENE EESTI PÕLEVKIVITÖÖSTUS'E SAADUSED:

Põlevkivi kütteks: toorõli; kütteõli; bensiin; mootorpetrooleum; mootor-
nafta; diiselnafata; rasked õlid; bituumen (Estobituumen) ja asfalt-emulsioon
teede tegemiseks, katusepapiabrikutele ja isolatsioonitöödeks: maanteeõli
teede tolmu sidumiseks; immutusained „Fenolaat“, „Estokarbolineum“ ja
immutusõlid, puu konserveerimiseks; viljapuu-karbolineum viljapuude pritsi-
miseks; putukamürk „Puttox“; katuselakk (katusetõrv); raualakk (asfalt-lakk)
ja asfalt-mastiks.

EESTI
RAHVUSPÄRASE MATUKOGU
AR